

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

3 Canonico varia juri dat nomina terna.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

C. X. *¶ quid sit ius militare.*
Ius militare est belli inferendi solemnitas, foederis faciens nexus, signo dato egressio in hostem, vel pugna committio, item signo dato receptio: item flagitii militaris disciplina, si locus deferatur, item stipendiiorum modus, dignitatum gradus, premiorum honor; veluti cum corona, vel torque donantur, item præda decifio, & pro personarum qualitatibus & laboribus a justa divisio, ac principis portio.

C. XI. *¶ quid sit ius publicum.*

Ius b publicum, est in sacris, & in factotibus & in magistratibus.

C. XII. *¶ quid sit ius Quiritium.*

Ius c Quiritium est proprium Romanorum, quod nulli relevant, nisi Quiritibus, id est Romanis. In quo agitur de legitimis hereditatibus, de cretionibus i.e. de tutelis, de usurpationibus, quae iura apud nullum alium populum representantur, sed propria sunt Romanorum, & in cosdem flos constituta.

i ¶ Cretionibus Antea legebatur, vel curationibus, vel de contractibus. Emendatio est ex codicibus Isidoris tam impressis, quam manuscriptis. Quid autem sit creto declarat Ulpianus in suis titulis, c.2. Et ipsius Isidorus cod. lib. 5. Eym. cap. 24. Et Alciat. 3. disputat. c.7.

DISTINCTIO III.

Constat autem ius Quiritium ex legibus, & plebis ita & senatus consilii, & constitutionis principium, & editio, & seorsim prudentia.

C. I. *¶ quid sit Lex.*

Lex est constitutio populi, qua majoris natu simulum cum plebeis aliquid fanerant.

C. II. *¶ quid sit Plebis ita.*

Plebis ita, que plebes tantum constitunt: & vocantur h plebis, quod ea plebs sciat, vel quod faciat, & rogat, ut sicut.

C. III. *¶ quid sit Senatus consilium.*

Senatus consilium est, quod tantum senatores populis confundendo decernunt.

C. III. *¶ quid sit Constitutio vel editio.*

Constitutio, & vel editio est quod Rex, vel Imperator constituit vel edidit.

C. V. *¶ quid sit Responsa prudentia.*

Responsa prudentia sunt, quæ juris consulti responderent dicuntur consilientibus, unde & responsa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitrii aquitatis, qui institutiones & civilis juris compositas ediderunt, quibus diffidentium lites contentiones supereroient.

C. VI. *¶ quae sunt Tribunalia vel consiliora leges.*

2 Quodammodo etiam leges dicuntur ab iis, qui condigerunt, ut consularis, Tribunitia, Iulia, Cornelia. Nam & sub Ogaviano Cesare sufficiens consilium Papirii & Poppeii legem tulerunt, quæ a nominibus eorum appellata Papirii Poppeia, continet patrum premia pro successione liberis. Sub eodem quoque Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, ne quis plus extraneos & interflammatum legaret, quam ut quartæ pars supereret hardebus, ex cuius nomine lex Falcidius nuncupata est.

i ¶ Papirus Antea legebatur Papirus, & Pompeius, & paulo post, Papia & Pompeja. Emendatio est ex manuscripto exemplaribus Isidoris. Nam in impressis non erat error. Alcianus lib. 3. deip. cap. 3. In rubris autem Capitolini annoverbit DCLXL ex kalen. Iul. sufficiens consule numerantur M. Papirus. De Poppaea.

a laboris orig. b Isid. cod. l.c.8. l.1-5. Ius publicum si. de iust. & iur. c Isidor. ibid. c.9. d Ex Isidor. lib. 6. & aenea legebatur ex editio seniorum. t Isid. cod. l. c. 10. g Isidor. eadem le. c. 11. h vocata scita orig. i Isidor. cod. l. cap. 12. k Isid. cod. l. c. 9. l antea legebatur edidit. m. Isid. cod. l. c. 14. n al. constitutiones. o Isid. ibid. c. 5.

2. ¶ Extraneis Hac dictio non est in Chronica Eusebii à D. Hieronymo latinitate donata, de Incipiente (unde hoc, zedone sumpsiisse Isidorum) neg. in leg. q. 2. off. ad leg. Fal. ubi referuntur propria verba ipsius lego. Est tamen apud Isidorum etiam in codicibus manuscriptis.

C. VII. *¶ quae sit Lex Satyra.*

Satyrus a vero lex est, quæ de pluribus simul rebus loquitur, dicta à copia rerum, & quasi satiritate: unde & satyram scribere est poema varia condere, ut Horatii, Juvenalis, & Persei.

i ¶ Satyra In aliquo Gratiani manuscripto codicibus, uno Isidorus legitur, Satura, de qua ita festinat: Satura est cibi genus ex variis rebus conditum; & est lex multis aliis conferata legibus. Itaque insinuatione legum adstrictus, neve per saturam abrogato, aut derogato, & alia quedam in hanc sententiam.

C. VIII. *¶ quae sunt Rhodicae leges.*

Rhodicae leges navalium commerciorum sunt ab Rhodio cognominatae, in qua antiquis mercatorum usus fuit.

DISTINCTIO III.

1 **Q**uid haec species. Secularium legum partes sunt. Sed quae constitutio alia est viriles, alia ecclesiastica, & quae vero forensis, vel exinde inceptuatu: quoniam ne ecclesiasticae infinita appelleret, sed omnia. Ecclesiasticae sunt, eorum nomine consuevit. Quid autem sit canon. Isidorus in lib. 6. Eym. c. 16. declarat dicunt.

C. I. *¶ quid sit Canon.*

Anon gracie, Latine regula nuncupatur.

C. II. *¶ Unde dictatur regula.*

Regula est dicta est, eo quod recte dicit, nec aliquando aliorum trahit. Alii dixerunt regula dictam, vel quod regat, vel quod normam recte vivente praebet, vel quod discordum, pravumque & contritum.

2 ps. Porro canones dictant decretis Pontificum, alij faculta conciliorum. Conciliorum vero alia sunt universalia, alia provincialia. Provincialia alia celebrant autoritatem Pontificis Romani, praesente videlicet legato sancto & Romana ecclesia: alia vero autoritate patriarcharum, vel primatum, vel metropolitarum ejusdem provincie. Hac quidem de generalibus regulis intelligenda sunt.

¶ Sunt autem quedam private leges tam ecclesiasticae quam faculta, quæ privilegia appellantur. De quibus c. lib. Eym. cap. 18. lib. 6.

C. III. *¶ quid sit privilegium.*

Privilegia sunt leges privatorum, quasi privatae leges. Nam privilegium inde dictum est quod in privata feruntur.

i ¶ Privilegium J. Cicer. l. de legibus habet: Majores nostri in privatos homines leges ferri non lucent, id est enim privilegium. Verum non semper eadem natione habeat usus sicut solitum suffit. Budaeus, & alii narrant.

3 ps. Officium vero Secularium, sive ecclesiasticarum leges est, precipore quod necesse est fieri ut prohibere quod malum est fieri, vel permittere licita, ut proximum petere, vel etiam quidam illicita, ut dare libellum repudii, ne sunt graviora. Vide in eod. lib. 6. c. 19. Ifid. scribit dicunt.

i ¶ Fieri J. Quae sequuntur, in aliquat venitus codicibus sibi habent: prohibere quod malum est fieri, & permittere vel licita, ut proximum petere velletur quidam, &c.

C. IV. ¶ Quid sit officium legis.
Ominus autem lex aut permittit aliquod, ut vir fortis petat proximum, aut vetat, ut sacramentum, virginum matritias nulli petere licet: aut penitit, ut qui cadem fecerit, capite plectatur: eis enim proximo, aut poena vita moderata humana, divina & precipio & ut [Diliges Dominum] Deum tuum.]

i ¶ Divina Hinc usque ad finem non sunt in codicibus al. Satura. Isidor. ibid. cap. 16. b. s. Ifid. 17. c. Ifid. ibid. d. pravum quid orig. c. Denuo. 6.

hunc Idem : neque in aliquo exemplaribus Vaticani Gratianus. In aliis vero, omnia voce divina legitur aut præcipit, ut diligas Dominum Deum tuum.

DISTINCTIO III.

Causa vero confutacionis legum est, humanam coer-
per audirem, & noscendi facultatem refutare, sciu-
ps. *In ead. l.c. o. fid. refutatur dicens.*

C. I. *Quare leges nullae finit.*
Facta sunt autem leges, ut carum metu humana coer-
per audiret, tutaque sit inter improbus innocentia,
& in ipsius improbus formatido supplicio refranetur nocen-
di facultas.

I. ps. *Præterea in ipsa confutacione legum, maxime qualitas
enficiendarum est obseruanda, ut contineant in se beneficium, iu-
stitiam, pœnitentiam, convenientiam, & cetera quia in ead. lib. III.
dot. enarratur dicunt.*

C. II. *qualis debet esse Lex.*
Erit autem lex honesta, iusta, pœnitentia, secundum na-
turam, secundum patrum confutudinem, loco temporis;
conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoq., ne aliquis
per se levitatem in captivitate continetur, nullo privato
modo, sed pro communis civium utilitate, confitenda.

I. q. *In captivitate Ante legebatur, in cunctum capio-
ne. Refutatur et vera leto ex codicibus. Idem manucriptu-
bus. t.c.p. & exp. etiam lib. 2. cap. 10. ubi edent
frumenta, partim ex antiquis Gratiani exemplaribus, & qua-
buclis dictis, canticis. Sonuli vero locutione usus Paulus I.
quoniam. s. a. Ne quis inquit, in captivitate verbo-
rum incedendo incidat.*

3. ps. *Ideo natus in ipsa constitutione ista confidenda sunt,
qua cum legi infinita fuerint, non erit liberorum judicare de ipsis,
sed operari iudicare secundum ipsos.*

C. III. *De legibus tunc est; judicandum ceterum in-
firmitate non enim instituta sunt.*

Vide Augustinus act. in lib. de vera religione c. 37.

I. *N*on* illi temporalibus legibus, quoniamcumque a his homi-
nes indicent, cum eas institutum, tamecum fuerint in-
flata & firmata, non licet iudici, de ipsis judicare, sed
secundum ipsas.*

*Leges institutae cum promulgantur, firmantur, cum moribus
veneris approbantur. Sicut enim moribus utentibus in contraria
ratiōnē leges huius abrogantur sunt, ita moribus utentibus ipsa
leges confirmantur. Vide illud Telephorus Papa (qui describit ut ge-
nerales clerici à quinqagesima ē a carne & delicis jejunant)
quoniam moribus utentibus approbationem est, aliter agentes, trans-
grediunt res non augent.*

I. Quinqagesima. *Professitus hoc verbum in codicibus impres-
si speculator, jejunandi propotum suscipient, & a car-
nibus & delicis abstinerent; sed omnes ferre manuscrip-
tae ea modo quo refutatur est.*

G. *Septem hebdomadas ē carne, & delicis ante
Propria clericis abstinent.*

C. III. *Telephorus urbis Roma episcopus
omnibus episcopis epist. I.*

Stattimus, ut sepitem hebdomadas plenas ante fan-
cum Pascha omnes clerici in fortē Domini vocati à
cane dijēunt, quia sicut discreta debet esse vita clericorum à laicorum conversatione, ita & in jejunio debet es-
se difereō. & ipso. **I.** Has ergo septem hebdomadas om-
nes clericū ē carne & delicis jejunant, & hymnis, & vi-
gilis, atque orationibus Domino inberant die nocturne
fudent.

C. V. *g. Septimanā hebdomadā Telephorus
quadragesima addit.*

Item Ambrofius in lib. sermonem. I.

Quodatgeſima lex septimanā habet, cui addidit

a. Ivo par. 4. cap. 103. Prom. l. 2. c. cap. 142. b. Ivo par. 4. cap.

*163. Prom. l. 2. c. 143. c. Ivo par. 4. c. 23. Prom. l. 2. c. 174. d. al.
lame, & adiutor.*

Telephorus Pontifex septimanā hebdomadā, & voca-
tum est hoc tempus quinqagesima.

i. ¶ Sermonum. *Invenientur sunt Romae in bibliotheca Vaticana,
& Mediolani in bibliotheca Monasterii S. Ambrosii sermones
aliquant manucripti, Ambrosii monachorum preferentes, inter quos est ser-
mo de sexagesima, cuius initium est: Adebat tempus, unde hoc
caput suumptum est.*

**Quod similiter de eo capitulo est intelligendum, quod B. Grego-
rius Augustino Anglorum episcopo servatus dicitur.**

C. VI. *¶ A quinqagesima jejunandi propriam
sunt, quia ecclastica gradus digni-
tas exornat.*

DEnique a sacerdotibus, & diaconi, & reliqui omnes,
quos dignitatis ecclesiastici gradus exornant, quinqage-
sima proprium jejunandi suscipiant, quo & liquidum ad
penitum fastidium institutum adificant, & eorum, qui in laici-
cali ordine constitunt, obseruantiam, sicut loco, ita religio-
ne prevalent. De ipsa vero die dominica fastidamus, quidnam dicendum sit, cum omnes laici & seculares illa die
plus solito exterior diebus accusati cibos carnium appetant,
& nisi nova quadam aviditate ulci, ad medias noctes
feingurgitent, non aliter se huic sacri temporis observa-
tionem fulciperre putant: quod utique non ratione, sed vol-
uptati, immo cuidam mentis excitati adscribendum est:
unde nec a tali consuetudine averti possunt, & ideo cum
venia suo ingenio relinquendū sunt; ne forte peiores existant,
sunt a tali consuetudine prohibeantur. Ut enim act Salomon.
b. [Quod] ruitum emugit, elicit sanguinem.] & post
panca. ¶ Par autem est, quibus diebus a carne anima-
liū abstinent, ab omnibus quoque, quia fermentant
carnis trahunt originem, jejunemus: a latte videlicet,
cafeo, & ovis, & post panca. ¶ Ceterum pīcum effus ita
Chirijano relinquuntur, ut hoc ei infirmatissimū solūtum, non
luxurie pariat incendum. Denique qui a carne abstinet
nequaquam sumptuofore marinaram belluarum convi-
via preparat. Vinum quoque ita bibere permittitur, ut obrietate omnino flagitium salioque restat, ut omnia,
qua corpori libert, similiter faciamus.

4. ps. *Hec est legis confititus: rāmen quia communi-
ni uita approbata non sunt, se non observant transfiguratiois res-
ponsa, atque c. his non obedientes proprii privarentur ho-
nore: cum illi, qui facti infirmi obedire canentur, penitus offi-
ciū abrenuntur carere subiecto: nisi forte quis dicat hoc non decernendō
est illa flatura, sed exhortando conserpita. Decretum vero
necessitatem facit: exhortato autem liberam voluntatem ex-
citat.*

DISTINCTIO V.

Hec, que de privilegiis, & ceteris infra postrī
scripta sunt, tam secularibus, quam ecclasticais
legibus conveniunt. Nonne ad differentiam na-
turalis iuri, & ceterorum reverdiorum. Naturalis ius inter
omnia primaria obtinet tempore, & dignitate. Capit enim
ab exordio variabile creatura, nec variante tempore, sed im-
mutable permanet. ¶ Sed cetera naturale ius in lege & Evan-
gelio sibi dicatur esse comprehensum, quedam autem contra-
ria sunt, que in legi flatura sunt, non inveniuntur concessa, non
videtur, ius naturale immutabile permanere. In lege ē narrat
principiobus, ut mulier, si maleficiū parcer, quadrage-
inta: si vero formam, octuaginta diebus a templi
cessaret ingrediū: non autem flatur post partum ecclastico
ingrediū non prohibetur. Item g. mulier, quia menstrua parti-
tur, ex lege immunda esse reputabatur: non autem nec sta-
tim intrare ecclastico, nec sacra communis mysteria percipere:
sic ut illa, que parit, vel illud, quod gigantes, statim post
partu baptizari prohibetur.

i. ¶ Nunc ad differentiam. *In vulgaris legebatur,*

a. Ivo par. 4. c. 29. **b. Proverbi. 30.** **c. al. fermentum**

d. al. primitur. **e. Ex Gregor. infr. 25. q. 1. hac confona.**

f. Levit. 12. **g. Ibid. 15.**